

Б.Т. Онаева, PhD докторанты¹

А.Х. Девадзе, к.э.н., профессор²

А.Х. Муканов*, PhD¹

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия

ұлттық университеті, Астана қ., Қазақстан¹

Ш. Руставели атындағы Батуми

мемлекеттік университеті,

Батуми қ., Грузия²

* - негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)

e-mail: Aidar81hamzauli@mail.ru

ОТАНДЫҚ ТУРИСТІК АЙМАҚТАРДА SOFT ТУРИЗМ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ БАҒЫТТАРЫ

Зерттеу барысында отандық туристік бағыттар аумағында soft туризм инфрақұрылымын қалыптастырудың негізгі бағыттары қарастырылды. Лоренц қисығы мен Джини коэффициентін қолдану арқылы отандық туристік аймақтардың даму ерекшеліктерін ескере отырып, туристік ағындардағы ауытқулар анықталды. Туристік аймақтарға туризм тарапынан түсетін жүктемені оңтайландыру мақсатында авторлар soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру жолдарын қарастырады және оның қазіргі туристік бағыттардың дамуының тұрақтылығын қамтамасыз етудің маңызды құралы болып табылатынын негіздейді.

Зерттеудің негізгі мақсаты – демалушылардың қоршаған ортаның бірегей қасиеттерін және жергілікті туристік ресурстарды сақтауға жауапкершілігін арттыру арқылы, яғни soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру арқылы отандық туристік аймақтардың тұрақты дамуын қамтамасыз ету жолдарын қарастыру. Авторлар қазіргі жағдайда soft туризм туристік аймақ аумағында табиғи ресурстармен бірге мәдени-тарихи мұраны сақтаудың, сондай-ақ игерілмеген аймақтарды туристік мақсатта тиімді пайдаланудың маңызды құралы болып табылатындығына ерекше назар аударады.

Зерттеу барысында авторлар статистикалық және салыстырмалы талдауды, соның ішінде бенчмаркинг құралдарын қолданып, аймақтарда soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру бағыттарын негіздеді. Зерттеу нәтижесінде авторлар елдің туристік аймақтарының soft туризмді дамыту үшін әртүрлі және үйлеспейтін әлеуеттері бар екенін және ресурстық базасы бір-біріне ұқсамайтынын анықтады. Яғни, еліміздің туристік аймақтарында soft туризмді дамытуда стандартты және біркелкі әдістерді қолдануға болмайтыны анықталды.

Кілт сөздер: soft туризм, туристік аймақ, дестинация, туристік инфрақұрылым, тұрақты даму, әлеуметтік-мәдени орта, туристік орталықтар

Ключевые слова: мягкий туризм, туристский район, дестинация, туристская инфраструктура, устойчивое развитие, социокультурная среда, туристские центры

Keywords: soft tourism, tourist region, destination, tourist infrastructure, sustainable development, socio-culture environment, tourist centers

JEL classifications: O44, Z32, R11

Кіріспе. Soft туризм – бұл туристердің мәдени құндылықтарға, тарихқа, дәстүрлерге және табиғат сұлулықтарына деген қызығушылығына негізделген туристік нарықтың тез дамып келе жатқан сегменті. Бай тарихы, ерекше мәдениеті және алуан түрлі табиғи ландшафтары бар Қазақстан бұл туризм түрін дамыту үшін үлкен әлеуетке ие.

Қазақстан үшін soft туризмнің маңызын экономикалық өсу, әлеуметтік және экологиялық даму бағыттарынан көре аламыз. Мысалы, экономикалық өсу тұрғысынан қарастырсақ, soft туризмнің дамуы туристік қызметтен түскен салықтар есебінен мемлекеттік бюджет түсімін ұлғайтуға, сонымен қатар, қызмет көрсету саласында жаңа жұмыс орындарын құруға қабілетті; тұрақты экономиканы қалыптастыру мақсатында шикізат ресурстарынан тәуелділікті азайтады; туристік инфрақұрылымның дамуы экономиканы модернизациялай отырып, шетелдік инвесторларды тартады [1]. Әлеуметтік даму тұрғысынан soft туризмнің маңызы, мәдени мұралардың сақталуына, мәдениет аралық қатынастардың қалыптасуына, жергілікті тұрғындардың өмір сүру жағдайын

жақсартуға әкеледі, ал экологиялық тұрғыдан қоршаған ортаны қорғай отырып, экологиялық жауапты туризмді дамытуға бағытталады.

Сонымен қатар, отандық туристік аймақтарда soft туризмді дамыту маңыздылығымен бірге бірқатар артықшылықтары да баршылық, біріншіден, халықаралық аренада аймақтың жағымды имиджін қалыптастыруға мүмкіндік береді; екіншіден, келуші-туристердің сапар ұзақтығының артуы, яғни мәдениет пен тарихқа қызығушылық танытқан туристердің аймақта ұзақ болуы шығындарын арттыра отырып, жергілікті экономикаға оң әсерін тигізеді [2]; үшіншіден, soft туризм туризм саласындағы маусымдық өзгерістердің әсерін азайтып, жыл бойы тұрақты жұмыспен қамтуға ықпал етеді.

Қазақстан аймақтарында soft туризмді дамыту ел экономикасын әртараптандыру мен халықтың әл-ауқатын жақсартуға мүмкіндік береді. Мысалы, соңғы уақытта туристік өнімдеріне сұраныс белсене артып келе жатқан Грузия елінде ерекше қорғалатын табиғи аймақтарында soft туризм аймаққа деген туристердің қызығушылығын арттыратын маңызды бір құрал және ұлттық парктардың қызметін әртараптандыру бағыты ретінде қолданылуда.

Демек, туризм табиғи, мәдени және адами ортамен интеграциялану арқылы тұрақты дамуға қабілетті болуға және көптеген туристік бағыттарға тән нәзік тепе-теңдікке құрметпен қарауға негізделеді.

Қазақстан үшін бұл туризмнің түрі тек қана экономиканы дамытудың құралы ғана емес, сонымен қатар ұлттық сананы оятудың да маңызды құралы болып табылады. Осыған байланысты еліміздің туристік аймақтар шекарасында soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру бүгінгі күнде туристік тартымдылыққа ие территорияларды дамытудағы өзекті мәселелердің бірі. Яғни, soft туризмнің тиімді дамуын қамтамасыз ету үшін сапалы туристік инфрақұрылымды құру, тартымды туристік бағыттар мен бағдарламаларды әзірлеу, туризм саласындағы жоғары білікті мамандарды дайындау, туристерді тарту үшін тиімді маркетингті жүргізу және жергілікті қауымдастықтардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету қажеттілігі айқындалады.

Жұмыстың негізгі мақсаты еліміздің туризм тұрғысынан маңыздылыққа ие аймақтарында soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру жолдарын және туристердің сұранысына сәйкес бейімдеу бағыттарын қарастыру. Осы тарапта зерттеу барысында келесі негізгі гипотезалар белгіленді:

- отандық туристік аймақтардың дамуында әртүрлі қарқындылық байқалады, демек бұл аймақтардың тұрақты дамуын soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру арқылы қамтамасыз етуге болады;
- soft туризм инфрақұрылымы туристердің қоршаған орта үшін жауапкершілігін арттырады, сол арқылы аймақта орналасқан туристік ресурстардың тартымдылығын жоғарлатады;
- отандық туристік аймақтар soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру арқылы жаңа бәсекелестік артықшылықтарды қалыптастырады және туристік макро аймақ деңгейінде бәсекеқабілеттілігін арттырады.

Белгіленген гипотезаларды дәлелдеу үшін зерттеу жұмысы еліміздің солтүстік өңірінде орналасқан курорттық аймақтарында жүргізілді (Зеренді, Щучье-Бурабай, Имантау-Шалқар курорттық аймақтары) және осы аймақтардың soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру әлеуеті қарастырылды.

Әдебиеттік шолу. Әлемдік тәжірибеде soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыруда бірнеше тәсілдерге көңіл бөледі және бұл сала бойынша зерттеулер кеңінен қарастырылған.

Алғашқы болып бұл туризм түріне назар аударған Р. Юнгк [3] жаппай туризмнің дестинацияларға теріс әсерін белгілей отырып, туристік аймақтарда орналасқан туристік ресурстардың ерекше қасиеттерін сақтап қалу үшін арнайы soft инфрақұрылымын қалыптастыру қажеттілігін белгілеген. Кейін бұл идеяны Й. Криппендорф [4] Австрия елінде орналасқан дестинациялардың жаппай туризмнен зардап шегуін қарастырып, заманауи шарттарда soft туризм туристердің жауапкершілігін арттыруға әкелетін және аймақтың туристік әлеуетін ұзақ мерзімде сақтауды қамтамасыз ететін маңызды құралдардың бірі ретінде сипаттаған.

Фьювер Д. [5] атты өз жұмыстарында экотуризм soft туризмнің негізі, яғни экотуризм қоршаған ортаға ықпалы төмен және жергілікті қауымдастықты қолдайтын тұрақты туризмді дамытады деп тұжырымдайды.

Мәдени және ауылдық туризмді қолдау мақсатында Ана М.И. [6] Еуропа елдері мысалы негізінде ауыл туризмінің маңыздылығын аша отырып, ауыл аймақтарында soft туризмді интеграциялаудың стратегияларын ұсынды.

Көлік және рекреациялық инфрақұрылым саласындағы инновацияларды зерттей отырып Дюрден М., Лундберг Н. және Шурма Д. [7] экологиялық қауіпсіз көлік инфрақұрылымын құру тәсілдеріне назар аударады. Мысалы, аймақтың дамуында велосипед жолдары және жаяу жүргіншілер маршруттарын құру қажеттілігін негіздей отырып, туристік территорияның рекреациялық әлеуетін арттыруға ықпал етуге болады деген қорытынды жасаған. Бұл өз кезегінде soft туризмнің негізгі принциптеріне сәйкес келеді.

Ресей [8, 9, 10, 11] және отандық ғалымдар [12, 13, 14] soft туризмнің мәнін экологиялық туризм шеңберінде қарастырады, бұл soft туризмнің мәнін толық ашпайды. Soft туризм тұжырымдамасын қалыптастыру мәселелері елімізде соңғы жылдарда ғана өзектілікке ие болуда. Елімізде келешек уақытта туристік аймақтарға туристерді тарту мен олардың туристік ресурстарға қол жетімділігін қамтамасыз ету мәселелері бірінші кезекке қойылуда. Ал қазіргі кезде туристік аймақтардың дамуында жаппай туризмнің әсерінен экологиялық мәселелер мен туристік ресурстардың ерекшеліктерінің жойылу қауіптері байқала бастады. Сондықтан да soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру сұрақтары енді зерттеле бастады.

Негізгі бөлім. Бүгінгі таңда әлемдік экономикада soft туризм түріне қызығушылық артып келе жатыр. Оның негізгі бір себебі жаппай туризмнің кері әсері және ол әсерлерді төмендетуге бағытталған шығындардың өсуі. Сонымен қатар, бүгінгі уақытта soft туризм туристік аймақ дамуының тұрақтылығын қамтамасыз етудегі маңызды құрал ретінде қолданылуда. Туристік аймақ шекарасында soft туризм арнайы инфрақұрылымды қалыптастыру арқылы жүзеге асырылады және жергілікті қаумдастық тарапынан қолдауды талап етеді. Бүгінгі таңда әлемде soft туризм инфрақұрылымын қалыптастырып, дестинациялардың тартымдылығын арттырған мысалдар көп.

Норвегия мемлекетінде soft туризм инфрақұрылымы экологиялық таза және минималды инвазивті шешімдерге басымдық берген. Сонымен қатар, Trollstigen ұлттық туристік маршруты туристер үшін әйгілі орын болып табылды, ондағы қоршаған ортаға тигізетін әсерді азайтуға арналған көру алаңдарымен, жолдармен және жаяу жүргіншілер жолдарымен жабдықталған [12].

Коста-Рика Орталық Американың бұл шағын елі экологиялық туризм саласындағы әлемдік көшбасшылардың бірі болып табылады. Коста-Рика үкіметі экологиялық туризм үшін жағдай жасай отырып, ұлттық парктер мен қорықтарды дамытуға белсенді түрде қолдау көрсетеді. Туристер тропикалық ормандарды, жануарларды, жағажайларды аралап, әртүрлі жабайы табиғатты бақылай алады. Сонымен бірге жергілікті қауымдастық туристік бизнеске белсене атсалысып, экоқонақ үйлерді, турларды ұйымдастырып, колөнер бұйымдарын ұсынады [8].

Тағы бір маңызды мысалға Австралия мемлекетін келтіруге болады, мұнда Квинслендтің тропикалық ормандарында орналасқан Daintree Eco Lodge and Spa сияқты экологиялық үйлер (экологиялық таза үйлер) тұжырымдамасы енгізілген [11].

Еліміз бай табиғи және мәдени мұраларға ие, бұл soft туризмнің дамуына қолайлы жағдай туғызады. Алайда, айтарлықтай әлеуеттің бар болуына қарамастан, еліміздегі туризмнің бұл сегменті әлі де дамудың бастапқы кезеңінде. Қазақстанда халықаралық тәжірибені қолдана отырып және оның ерекше шарттарына бейімделе отырып, аймақтарда soft туризм инфрақұрылымын дамыта бастады. Мысалы, Бурабай ұлттық паркі, мұнда туристік маршруттарды және экожүйеге әсері төмен жаяу жүргіншілер жолдарын құру бойынша жобалар жасалды. Сонымен қатар, бұл аймақта экологиялық таза кемпингтер салынып, биоалуантүрлілік пен мәдени құндылықтарды сақтау жұмыстары жүргізілуде [14].

Қазақстанның туристік аймақтарында soft туризм инфрақұрылымын дамыту демалудың экологиялық және мәдени аспектілеріне бағытталған туристерді тартудың маңызды факторы болып табылады. Soft туризм аймақ шекарасы ішінде орналасқан туристік ресурстардың, қоршаған ортаның ерекше қасиеттерінің сақталуын қамтамасыз ете отырып, ұзақ мерзімде территорияның тартымдылығын қалыптастырады. Бұл өз кезегінде туристік дестинациялардың тұрақты дамуына қол жеткізеді және ерекше табиғатты, жергілікті мәдени-тарихи құндылықтарды сақтап қалып, экологиялық пен экономикалық үрдістердің тепе-теңдігінің пайда болуына қол жеткізеді.

Бүгінгі күні еліміздің аймақтарында әртүрлі бағытта маманданған туристік дестинациялар қызмет атқаруда. Жалпы, 2023 жылы дестинация түрінде қызмет атқаратын курорттық аймақтармен

Қазақстан Республикасында 130,7 млрд теңгеге қызмет көрсетілді (кесте 1). Бүгінгі күні курорттық аймақтарда 1 642 бірлік қонақ үй қызмет атқарады және 3 879,7 мың адамға қызмет көрсетілген.

Кесте –1

**Курорттық аймақтардағы орналастыру орындарымен көрсетілген қызметтер көлемі
(млн теңге)***

Аймақтар	Жылдар					Өсу темпітері (2023/2022 жж.), %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Курорттық аймақтар бойынша	17 059,7	33 582,1	58 021,4	101 699,9	130 799,9	128,6
Щучье-Бурабай курорттық аймағы	5 867,2	5 389,7	8 880,4	14 878,0	18 277,5	122,8
Алматы курорттық аймағы	5 289,3	585,4	1 169,0	1 050,1	984,3	93,7
Баянауыл курорттық аймағы	-	69,7	534,7	1 114,3	1 245,1	111,7
Қарқаралы курорттық аймағы	569,7	322,4	565,6	625,8	109,3	17,5
Маңғыстау курорттық аймағы	-	4 115,5	7 030,1	11 135,9	14 665,1	131,7
Сарыағаш курорттық аймағы	66,1	39,8	294,6	317,5	341,7	107,6
Қостанай курорттық аймағы	130,7	21,6	80,8	135,6	117,4	86,6
Алтай курорттық аймағы	588,5	469,3	533,9	731,1	1 067,1	146,0
Зеренді курорттық аймағы	310,2	90,2	175,5	381,5	568,8	149,1
Балқаш курорттық аймағы	494,4	388,1	721,5	948,5	1 389,6	146,5
Бұқтырма курорттық аймағы	-	264,4	449,5	634,5	740,6	116,7
Улан курорттық аймағы	88,6	76,6	119,1	101,5	112,5	110,8
Имантау-Шалқар курорттық аймағы	-	57,9	117,4	142,7	232,0	162,7
Байқоңыр туристік аймағы	-	1,0	0,3	0,7	1,7	242,9
Қатон-Қарағай курорттық аймағы	14,9	8,2	33,2	33,1	54,1	163,4
Түркістан туристік аймағы	-	347,4	2 113,5	2 823,3	3 103,3	109,9
Алакөл курорттық аймағы (Абай облысы)	1 683,6	-	-	2 728,9	4 489,5	164,5
Алакөл курорттық аймағы (Жетісу облысы)	-	-	-	2 520,2	2 636,2	104,6
Алакөл курорттық аймағы (ШҚО)	-	487,9	1 355,0	-	-	-
Алакөл курорттық аймағы (Алматы облысы)	-	2 184,6	2 600,8	-	-	-

*Дереккөз: [15] ақпарат көзі негізінде рәсімделді

Кесте 1-де көрсетілген мәліметтерге сүйенсек 2023 жылы қарқынды дамып келе жатқан аймақтардың қатарына Қатон-Қарағай (2022 жылдың көрсеткішімен салыстырғанда 2023 жылы өсу қарқыны 164% құрады), Зеренді (149.1%), Балқаш (146.5%), Алтай (146.0%), Маңғыстау (131.7%), Щучье-Бурабай (122.8%) курорттық аймақтары жатады. Алайда курорттық орталықтармен көрсетілген қызмет көлемінің үлестік саламағын қарастырсақ, басым бөлігі Алматы тау кластеріне (2023 жылы 80 664.1 млн теңгені құрады), Щучье-Бурабай (18 277.5 млн теңге) және Маңғыстау (14 665.1 млн теңге) курорттық аймақтарға тиесілі.

Курорттық аймақтарда қызмет көрсетілген келушілердің санын қарастырсақ қонақтардың басым бөлігі Маңғыстау курорттық аймағына тиесілі (356.2 мың адамға қызмет көрсетілген), одан кейін Щучье-Бурабай (305.5 мың адам) және Абай облысы жағында орналасқан Алакөл курорттық аймағы (205.8 мың адам). Варияцалық қатарды құру арқылы еліміздегі туристік аймақтарды келушілердің санына байланысты Стерджент әдісі негізінде 5 негізгі топқа бөліп қарастыруға болады (кесте 2).

Кесте 2 мәліметтеріне сүйенсек туристік аймақтардың басым бөлігі (61.1%) келушілер санына байланысты бірінші топқа жатады (интервал 537-71 671,6) және орташа есеппен алғанда осы қатарға жататын әр аймаққа 36 104.3 қонақ келеді. Сонымен қатар туристік аймақтарға келушілердің модальдық көрсеткіштің мәні 44 008.1, ал медианалық көрсеткіш 58 738.0 адамды құрайды, яғни келушілердің басым бөлігі осы бірінші топқа жататын 11 дестинацияның арасында бөлінеді.

Курорттық аймақтардың топтарға бөлістіру нәтижесінде анықталған жиелік үлестерінің (W_i , %) және атаулы дестинацияларға келушілер үлесінің (Q_i) кумулятосын қарастырсақ туристік аймақтар арасында келушілер тепе тең бөлінбегенін байқаймыз (сурет 1). Лоуренц қисығы еліміздің бір туристік аймақтары туристердің басым бөлігін қабылдайтындығын және инфрақұрылымына қатты салмақ келтіріп жатқанын, ал басқа аймақтарға минималды деңгейде жүктеме түсіп отырғанын көрсетіп тұр.

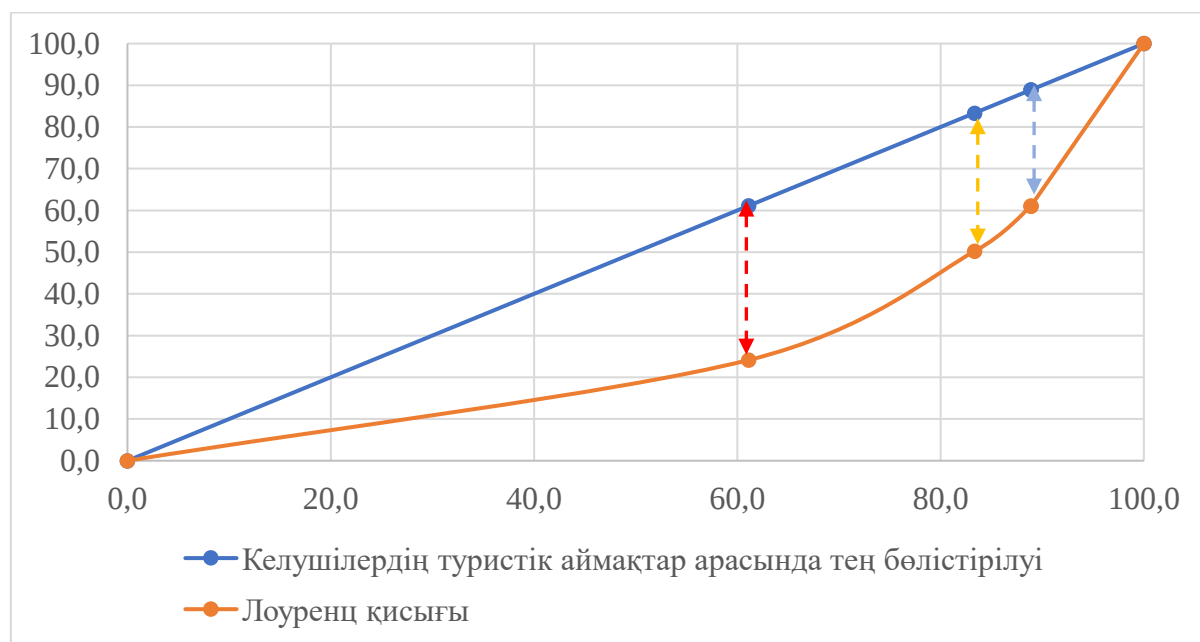
Кесте –2

Отандық туристік аймақтарды келушілер санына байланысты топтастыру*

Топ (k)	Жиелілік (f_i)	Варианта (V)	Жиелілік үлесі (W_i , %)	Жиелілік жиынтығы (F_i)	Жиелілік үлесінің жиынтығы (P_i , %)	Келушілердің үлесі (q_i , %)	Келушілер үлесінің жиынтығы (Q_i)
537 - 71 671,6	11,0	36104,3	61,1	11,0	61,1	24,1	24,1
71 671,7 - 142 806,3	4,0	107239,0	22,2	15,0	83,3	26,1	50,2
142 806,4 - 213 941	1,0	178373,7	5,6	16,0	88,9	10,8	61,0
213 941,1 - 285 075,7	0,0	249508,4	0,0	16,0	88,9	0,0	61,0
285 075,8 - 356 210,6	2,0	320643,2	11,1	18,0	100,0	39,0	100,0

*Дереккөз: авторлармен есептелген

Статистикалық мәліметтерге сүйенсек бүгінгі күні Маңғыстау, Щучье-Бурабай, Алакөл, Алматы курорттық аймақтар еліміздегі туристердің басым бөлігін қабылдайды, демек туристік объектілер мен жергілікті инфрақұрылымға шектен тыс жүктеме түсуде. Нәтижесінде атаулы курорттық аймақтарда бір қатар экологиялық және басқа да әлеуметтік мәселелер туындауда. Мысалы, Щучье-Бурабай курорттық аймағын қарастырсақ, жаппай туризм нәтижесінде территория ластанып, туристік объектілердің ерекшелігі жоғалып, жылдан жылға тартымдылығы төмендеп бара жатыр.

Сурет –1. Курорттық аймақтар арасында келушілердің бөлінуіне қатысты Лоуренц қисығы*

*авторлармен жасалды

Лоуренц қисығын нақтылау үшін және еліміздің курорттық аймақтар арасында келушілердің тең бөлінбегенін нақтылау үшін Джинни коэффициенті есептелді (кесте 3).

Кесте –3

Джинни коэффициентін есептеуге арналған мәліметтер*

	y_{i-1}	y_i	x_{i-1}	x_i	$(y_i + y_{i-1})$	$(x_i - x_{i-1})$	$(y_i + y_{i-1}) * (x_i - x_{i-1})$
1	0	0,241	0	0,611	0,241	0,611	0,14725
2	0,241	0,502	0,611	0,833	0,743	0,222	0,16495
3	0,502	0,61	0,833	0,889	1,112	0,056	0,06227
4	0,61	0,61	0,889	0,889	1,22	0	0,00000
5	0,61	1	0,889	1	1,61	0,111	0,17871
						Σ	0,55318

*Дереккөз: авторлармен есептелген

$$k_{дж} = 1 - \sum (y_i + y_{i-1}) * (x_i - x_{i-1}) = 1 - 0.55318 = 0.447$$

Джинни коэффициенты Лоуренц қисығын дәлелдеп, елімізде туристердің басым бөлігін тек 44.7% курорттық аймақтар қабылдайтынын көрсетіп тұр. Қалған туристік аймақтар әртүрлі себептерге байланысты әлеуетін толық игере алмай отырғанын көреміз..

Еліміздегі курорттық аймақтардың дамуындағы қалыптасқан жағдай отандық туристік әлеуетті толық және тиімді жүзеге асыруға кедергі болып отыр. Бір туристік аймақтар жаппай туризмнің әсерінен зардап шегуі, ал екінші аймақтарда туристік ресурстар толық игерілмегеннің салдарынан отандық туристік өнімдерге сұраныс деңгейі төмендеп, ішкі туризмнің даму қарқындылығы төмендеуде.

Курорттық аймақтар арасында туристік ағынды оңтайлы бөлістіру және дестинациялардың ресурстарын тиімді пайдалануды қамтамасыз етудің бір жолы - soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру. Бұл туризмнің түрі жергілікті тұрғындар мен келуші-туристер арасында экологиялық жауапкершілікті қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Жергілікті қауымдастықтармен ынтымақтастық, табиғы аумақтарды тазартуға бағытталған экологиялық іс-шаралар мен акцияларды өткізу халық арасында экологиялық құндылықтарды нығайтуға көмектеседі. Бұл табиғатқа жауапкершілікпен қарауды қалыптастырады және ресурстарды ұқыпты тұтынуды ынталандырады.

Soft туризмнің дамуы арнайы сапалы және экологияға минималды жүктеме түсіруге, қоршаған ортаның ерекше сипаттарын сақтап қалуға бағытталған инфрақұрылымды қалыптастырудан басталады. Қазіргі кезде мұндай инфрақұрылымның негізгі құрамдас бөліктеріне экологиялық таза қонақ үйлер мен кемпингтер, қауіпсіз және экологиялық таза жаяу жүру жолдары, саяхатшыларға жергілікті экологиялық ережелермен танысуға көмектесетін ақпараттық орталықтар, кеңес беретін визит орталықтар, жергілікті халықтың тарихын, мәдени құндылықтарын, дәстүрлерін насихаттайтын субъектілер жатады.

Soft туризмді дамытуға ықпал ететін инфрақұрылымға көліктік шешімдер де кіреді. Атап айтқанда, туристік бағыттағы экологиялық таза көлік түрлерінің (мысалы, электр көліктері) және қоғамдық көліктердің санын арттыру қоршаған ортаға зиянды әсерді азайтады. Экологиялық таза велотұрақ мен жаяу жүру маршруттарын дамыту демалуды жайлы әрі қызықты ете отырып, табиғатқа кері әсерді азайтуға көмектеседі.

Отандық туристік аймақтарда soft туризм инфрақұрылымын дамыту экологиялық тұрақты және әлеуметтік жауапты туризмге маңызды қадам басу болып табылады. Бүгінгі таңда еліміздің туристік аймақтарында soft туризм инфрақұрылымын екі негізгі бағытта қалыптастырып, дамытқан жөн. Бірінші бағыты –шамадан тыс жүктеме түсіп жатқан курорттық аймақтарда туристердің жауапкершілігін арттыруға бағытталған инфрақұрылымды құру, екінші бағыт – туристік әлеуеті толық игерілмеген аймақтарда тартымды жұмсақ инфрақұрылымды қалыптастыру.

Бірінші бағыт бойынша Маңғыстау, Щучье-Бурабай, Алакөл, Алматы курорттық аймақтарда бар туристік объектілердің ерекшеліктерін жаппай туризмнің кері әсерінен сақтап қалу үшін туристерге бағытталған шектеу шараларын жүзеге асырып, жүзеге асырылу үрдісін арнайы электронды құрылғылар мен нысандар негізінде қатаң бақылау керек. Сонымен қатар, бұл аймақтар территориясында туристерді тасымалдаумен айналасатын кәсіпорындарды электромобиль немесе басқа да қоршаған ортаға минималды зиян келтіретін немесе тіпті келтірмейтін көлік құралдарын пайдалануға ынталандыру қажет. Сондай-ақ, аймақ шеңберінде туристік ағындарды тиімді бөлістіру үшін және кейбір нүктелерде көлік кептелісін болдырмау үшін арнай жол тораптарын құру қажет. Бұл мәселе Щучье-Бурабай курорттық аймақ үшін, әсіресе жазғы демалыс маусымында өте маңызды.

Қазіргі кезде елімізде электромобильдерді қолдану қарқындылығы біртіндеп өсіп келеді. Мысалы, Астана қаласында бүгінгі күні 1 300-ден астам, ал Алматы қаласында 6 200 электромобиль тіркелген. Көптеген қазақстандықтар еліміздегі курорттық аймақтарға көбінесе жеке көліктермен барады. Егер курорттық аймақ территориясында орналасқан қонақ үйлермен немесе басқа да сауықтыру, демалысты ұйымдастыру, экскурсиялық қызметті ұсынушы ұйымдармен электромобильмен келген қонаққа жеңілдіктер, қосымша өнімдер мен қызметтер ұсынылса, курорттық аймақтардың ауа тазалығын едәуір жақсартуға болады.

Атаулы аймақтарда туристер тарапынан қатты жүктеменің әсерінен зардап шегіп отырған нүктелерді жеңілдету мақсатында альтернативті туризм түрлерін дамытып, соларға қатысты арнайы инфрақұрылымды қалыптастырған жөн. Мысалы, Еуропаның кейбір аймақтарында туристерді қызықтыратын нүктелерге деген жаппай туризмнің салмағын төмендету мақсатында этнотуризм, агротуризм түрлерін дамытып, туристік ағындарды тиімді басқару жолдарын анықтаған [6]. Сонымен қатар, дестинацияның белгілі туристік объектілер орналасқан орталығын емес, шалғай аумақтарын игеріп, қосымша туристік маршруттарды қалыптастыру қажет. Мысалы, Алакөл курорттық аймағында көл жағалауына жүктемені төмендету мақсатында көршілес ауылдардың инфрақұрылымын туризмге бағыттап, этнотуризм, ауыл туризмі, мәдени-тарихи туризм түрлерін дамытқан маңызды.

Жоғары жүктеме атқарып отырған дестинацияларды soft туризм арқылы дамытып, тұрақты тартымдылығын қалыптастыруда тағы бір маңызды бағыты ретінде бизнестік әлеуметтік жауапкершілігін арттыру саналады. Бұл шараны жүзеге асыру мақсатында жергілікті тұрғындарды туристік инфрақұрылымды тиімді пайдалануға араластыру, ұлттық нышанда өнім шығаратын жергілікті өндірушілерді қолдау және оларға арнайы өндіріс орындарын ашу, әлеуметтік маңызы жоғары жобаларды мемлекеттік органдар тарапынан қолдау керек. Нәтижесінде туристік аймақ шекарасы ішінде ұлттық мәдени, тарихи құндылықтар сақталып, ерекше туристік өнімдер қалыптасады және туристік ағындарды тиімді реттеп, басқаруға болады.

Екінші бағыт, яғни туристік әлеуеті толық игерілмеген аймақтарда тартымды жұмсақ инфрақұрылымды қалыптастыру бойынша келесі негізгі шараларды жүзеге асыруға жөн:

- экологиялық стандарттар негізінде қызмет атқаратын орналастыру орындар жүйесін қалыптастыру. Елімізде ерекше туристік ресурстары бар, бірақ туристер ортасында танымалдылығы төмен дестинация бар. Жергілікті мемлекеттік органдармен бұл туристік аймақтарды дамытуда бірқатар шаралар жүзеге асырылуда. Алайда, қазірден бастап бұл аймақтардың тұрақты дамуын қамтамасыз ету үшін туристік қызметті ұйымдастыруға қатысатын кәсіпорындарды, соның ішінде қонақ үйлерді, экологиялық стандарттарды қатаң ұстануға бағыттау керек;

- дестинация шегінде туристік қызмет көрсететін кәсіпорындарда ecofriends, zero plastic, green economy, carbon neutrality сияқты тұжырымдарды кеңінен ұстануға жағдай жасау керек. Қоршаған ортаның тазалығы туристік аймақтың тартымдылығына әсер ететін маңызды бір факторлардың бірі. Сондықтан туристік қызмет көрсетуге араласатын кәсіпорындар эко ортаға минималды зиян келтіру, тұрмыстық және тамақ қалдықтарын азайту және оларды басқару, жаңартылатын энергия көздерін пайдалану сұрақтарына баса назар аударып, қазіргі кезде қолға алса, болашақта, туристтердің саны ұлғайғанда, туристік ағынды тиімді бөлістіру мәселелері шешіледі;

- тарихи, мәдени маңыздылығы бар және туристердің жоғары қызығушылығын оята алатын нысандарға арнайы жол тораптарын салу, маршрут бойынша арнайы демалыс орындарды, санитарлық-гигиеналық нүктелерді, қоқыс тастайтын контейнерлерді, жаяу және вело

жүргіншілерге арналған жолдарды салу, арнайы электр қуаты негізінде жүретін көлік құралдарына арналған құрылғыларды орнату, интернет желілерін тарту сияқты жұмыстарды атқару керек. Бұл территорияны soft туризм орталығына айналдырып қана қоймай, сонымен қатар келушілердің демалыс ыңғайлылығы деңгейін едәуір арттырады.

Қоршаған ортаға пайдасымен қатар soft туризм жергілікті қауымдастық пен экономикаға нақты пайда әкеледі. Экологиялық тазалықта демалуды қалайтын туристер жергілікті кәсіпорындардың, қолөнершілердің және азық-түлік өндірушілердің өнімдерін қолдауға бейім, бұл жергілікті ресурстар мен жұмыс орындарына сұранысты тудырады. Демек, экологиялық таза туризмге қызығушылық танытқан туристер, әсіресе ауылдық және шалғай аймақтардағы халықтың экономикалық жағдайын жақсартуға үлес қосады.

Еліміздегі soft туризмнің болашағы өте оптимистік болып көрінеді. Тұрақты және экологиялық таза демалу түрлеріне, әсіресе жастардың қызығушылықтарының артуы, бұл саланы жедел дамыту қажеттілігін көрсетеді. Табиғи саябақтарды құру, табиғатты қорғау бағдарламаларын енгізу және экологиялық білім беруді дамыту soft туризмнің танымалдылығына ықпал ете алады.

Жаһандық экологиялық сын-қатерлер жағдайында Қазақстан үшін өзінің табиғи мұрасын сақтау маңызды және soft туризмді дамыту осы мақсатқа жетудің негізгі құралдарының біріне айналуы мүмкін.

Еліміздің курорттық аймақтарында soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру үшін әлеуметтік, экологиялық және экономикалық аспектілерді ескеретін кешенді тәсіл қажет. Осындай тәсіл арқылы ғана туристерге де, жергілікті қауымдастыққа да пайдасын әкеле алатын туризмнің ұзақ мерзімді, тұрақты дамуын қамтамасыз ете аламыз. Сонымен қатар, soft инфрақұрылымы баратын жерді, аймақты жылжытудың маңызды аспектісі болып табылады. Іс жүзінде soft инфрақұрылымы үшінші деп аталатын туристік нысандар мен қызметтерді, яғни денсаулық сақтау, банктік және қауіпсіздік қызметтерін қамтитын инфрақұрылымдарды өзіне қосады. Денсаулық сақтау инфрақұрылымы әсіресе балалары, кәрі адамдары немесе мүгедектері бар туристер үшін маңызды болып келеді. Дамыған елдерде туристерге арнайы денсаулық сақтау инфрақұрылымына енгізілген мамандандырылған медициналық қызметтер денсаулық кепілін ұсынады. Бұл өз алдына сапар кезіндегі туристерге қауіпсіздік пен денсаулық кепілдігін береді. Кейбір туристер баратын жерге тек ляззат алу үшін барса, басқалары көбінесе медициналық себептермен барады. Осындай мысалдардың бірі денсаулық сақтау инфрақұрылымына инвестиция салған Үндістан болып табылады, әрине бұл экономиканың серпілісіне әкелді. Сонымен қатар Малайзия сияқты елдер де туризмнің осы түрінің маңыздылығын тереңінен түсініп, soft туризм инфрақұрылымын дамытуда. Сондай-ақ дамыған банк жүйесі баратын жерді таңдауға міндетті түрде әсер ететін фактор. Осы салаға инвестиция салу қарқыны елге келетін туристер санының артуына түрткі болуы мүмкін және туристерді көптеп тартуда баратын жердегі қауіпсіздік жағдайларының (саяси тұрақсыздық, терроризм ықтималдығы, қылмыс деңгейі, тасмалдау қауіпсіздігі, сыбайлас жемқорлық, санитария сапасы, аурудың таралуы, медициналық қызметтердің сапасы, т.б.) алатын орны ерекше.

Жалпы алғанда, soft туризм туристік аймақтарды дамытудың болашағы зор бағыты болып табылады, ол тек қана экономикалық тиімділікке жетіп қана қоймай, сонымен қатар мәдени мұраны сақтауға, табиғи ресурстарды қорғауға және жергілікті халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Қорытынды. Заманауи шарттарда soft туризм инфрақұрылымын қалыптастырып, дамыту, туристік территориялардың тұрақты дамуын қамтамасыз ете алатын маңызды бағыттардың бірі. Сонымен қатар, туристік демалысқа арналған территорияның шеңберінде арнайы инфрақұрылымның болуы туристердің мінез-құлқына оң әсер етіп, табиғатқа пен қоршаған орта элементтері үшін жауапкершілікті сезінуге бағыттайды.

Табиғат пен турист ортасындағы үйлесімділікке, мәдени және тарихи мұраны сақтап, сыйлауға негізделген soft туризм туристік аймақтар арасында қалыптасқан туристік ағынды теңдестіріп, қоршаған ортаға және туристік ресурстарға түсетін жүктемені оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу барысында жүргізілген талдау негізінде еліміздегі бірқатар туристік аймақтардың жаппай туризмнің кері әсерінен зардап шегіп жатқанын аңғарамыз. Яғни туристік ресурстардың ерекше қасиеттері жоғалып, аймақтың тартымдылығы төмендеуде. Бұл жағдайда soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру аймақтарды стагнациялық жағдайдан шығарып, жаңа тұрақты даму басымдылықтарын белгілейді.

Қазіргі кезде климаттың өзгеруі және қалалардың қарқынды урбанизациялануы сияқты мәселелердің көтеріліп тұрған жағдайда soft туризм инфрақұрылымын қалыптастырып, дамыту ерекше маңыздылыққа ие. Soft туризм экология мен экономика арасындағы тепе-теңдікті сақтап, табиғаттық ресурстарды туристік мақсатта тұтынудың тәртібін орнатады.

Жалпы зерттеу нәтижесінде келесі негізгі қорытынды пікірлерді қалыптастыруға болады:

- еліміздің бірқатар туристік аймақтары туристік ағынның тепе-тең бөлінбеу салдарынан туристер тарапынан жоғары жүктеме атқарып отыр және қалыптасқан инфрақұрылымы тез тозуда. Ал, кейбір аймақтардағы туристік орталықтар тиімді қызмет атқару үшін қажетті туристер санына қол жеткізе алмауда, яғни туристік әлеуеті толық игерілмеуде. Еліміздің туристік аймақтарында демалушылар ағынын тепе-тең бөлістірудің бір жолы soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыру болып келеді;

- soft туризм инфрақұрылымын қалыптастыруда жергілікті қауымдастықты кеңінен тартқан жөн. Дәл осы қауымдастық жергілікті туристік әлеуетті дұрыс бағытта қолданылып, ерекше ресурстарға жанашырлық білдіріп, жауапты туризмнің дамуына негіз қалайды;

- soft туризм туристік ағынды аймақтар ортасында тепе-тең бөлістіріп қана қоймай, туристік дестинацияның бәсекеге қабілеттілігін арттырады. Бүгінгі таңда soft туризм инфрақұрылымын қалыптастырудың негізінде жаңа, инновациялық технологияларды кеңінен қолдану жатыр. Ол өз кезегінде территорияның тартымдылығын жоғарлатып, дестинацияның бәсекелестік артықшылықтарын қалыптастырады.

Қорытындылай келе, soft туризм отандық туристік орталықтар дамуында жаңа және туристер тарапынан қызығушылыққа ие өнімдерді қалыптастыруға қол жеткізеді, ал бұл өнімге сәйкес инфрақұрылымды қалыптастыру жергілікті ресурстардың ерекшелігін сақтап қалуды ғана емес, сонымен қатар жауапты туризм түрлерін дамытуды қамтамасыз етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Marzuki A., Bagheri M., Ahmad A., Masron T., Akhir M. Establishing a GIS-SMCDA model of sustainable eco-tourism development in Pahang, Malaysia // *Episodes Journal of International Geoscience*. – 2023. – № 46(3). – P. 375–387. <https://doi.org/10.18814/epiugs/2022/022037>
2. Xu H., Wang K., Song Y. Chinese outbound tourism and soft power // *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. – 2020. – № 12(1). – P. 34–49. <https://doi.org/10.1080/19407963.2018.1505105>
3. Kaspar C., Fekete M. A turizmus gazdaság. – Budapest: Turisztikai alapismeretek.–2006.–146 p.
4. Krippendorf J. Towards new tourism policies: The importance of environmental and sociocultural factors // *Tourism management*. – 1982. – № 3(3). – P. 135–148. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(82\)90063-2](https://doi.org/10.1016/0261-5177(82)90063-2)
5. Weaver D. Asymmetrical dialectics of sustainable tourism: Toward enlightened mass tourism // *Journal of Travel Research*. – 2014. – № 53(2). – P. 131–140. <https://doi.org/10.1177/0047287513491335>
6. Ana M. Ecotourism, agro-tourism and rural tourism in the European Union // *Cactus Tourism Journal*. – 2017. – № 15(2). – P. 6–14
7. Duerden M., Lundberg N., Shurma D. Facilitating Innovation in Leisure Service Organizations // *Journal of Park & Recreation Administration*. – 2016. – №34(2). – P. 135–144. <https://doi.org/10.18666/JPRA-2016-V34-I2-6846>
8. Петрухина Е.В., Дубина Е.В., Ивлев О.Ю. Перспективы внедрения и реализации концепции «мягкого туризма» // *Материалы III Международной конференции «Интеграция туризма в экономическую систему региона: перспективы и барьеры»*. – Орел: ОГУ им. И.С. Тургенева, 2021. – С. 292–300.
9. Шабалина Н.В., Никанорова А.Д., Александрова Е.Е. Экологический туризм: особенности и проблемы развития в России // *Вестник ассоциации вузов туризма и сервиса*. – 2021. – № 15(1). – С. 4–14.

10. Жагина С.Н., Светлосанов В.А., Низовцев В.А., Пахомова О.М. Развитие и перспективы экологического туризма в Мурманской области и его связь с устойчивым развитием региона // Экологические системы и приборы. – 2022. – № 3. – С. 3–8.
11. Сущинская М.Д. Медленный туризм: координаты и факторы развития в условиях пандемии Covid 19 // Профессорский журнал. Серия: Рекреация и туризм. – 2021. – № 3(11). – С. 21–24
12. Актымбаева А.С., Артёмев А.М. Развитие экологического туризма на территории Катон-Карагайского государственного национального природного парка: монография. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 210 с.
13. Байбуриев Р.М. Роль экологического туризма в развитии сельских территории: дис. на соискание ученой степени доктора философии (PhD).–Алматы: КазНУ им. Аль Фараби, 2023. –141 с.
14. Алдыбаев Б.Б. Современное состояние эколого-этнографического туризма в Республике Казахстан: дис. на соискание ученой степени доктора философии (PhD). – Алматы: Казахская академия спорта и туризма, 2022. – 174 с.
15. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар Агенттігі Ұлттық статистика бюросы. Туризм статистикасы. – URL: <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-tourism/>

REFERENCES

1. Marzuki A., Bagheri M., Ahmad A., Masron T., Akhir M. Establishing a GIS-SMCDA model of sustainable eco-tourism development in Pahang, Malaysia // Episodes Journal of International Geoscience. – 2023. – № 46(3). – P. 375-387. <https://doi.org/10.18814/epiugs/2022/022037>
2. Xu H., Wang K., Song Y. Chinese outbound tourism and soft power // Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events. – 2020. – № 12(1). – P. 34-49. <https://doi.org/10.1080/19407963.2018.1505105>
3. Kaspar C., Fekete M. A turizmus gazdaság. – Budapest: Turisztikai alapismeretek, 2006. – 146 p. [in Hungarian]
4. Krippendorf J. Towards new tourism policies: The importance of environmental and sociocultural factors // Tourism management. – 1982. – № 3(3). – P. 135–148. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(82\)90063-2](https://doi.org/10.1016/0261-5177(82)90063-2)
5. Weaver D. Asymmetrical dialectics of sustainable tourism: Toward enlightened mass tourism // Journal of Travel Research. – 2014. – №53(2). – P. 131–140. <https://doi.org/10.1177/0047287513491335>
6. Ana M. Ecotourism, agro-tourism and rural tourism in the European Union // Cactus Tourism Journal. – 2017. – №15(2). – P. 6-14
7. Duerden M., Lundberg N., Shurma D. Facilitating Innovation in Leisure Service Organizations // Journal of Park & Recreation Administration. – 2016. – №34(2). – P. 135–144. <https://doi.org/10.18666/JPra-2016-V34-I2-6846>
8. Petrukhina E., Dubina E., Ivlev O. Perspektivy vnedreniya i realizatsii kontseptsii «myagkogo turizma» [Prospects for the implementation of the concept of “soft tourism”] // Materialy III Mezhdunarodnoy konferentsii «Integratsiya turizma v ekonomicheskuyu sistemu regiona: perspektivy i bar'yery». – Orel: Orlovskiy gosudarstvennyy universitet, 2021. – S. 292–300. [in Russian]
9. Shabalina N., Nikanorova A., Alexandrova E. Ekoturizm: osobennosti i problemy razvitiya v Rossii [Ecological tourism: Features and development problems in Russia] // Vestnik Assotsiatsii vuzov turizma i servisa. – 2021. – № 15(1). – S. 4–14. [in Russian]
10. Zhagina S., Svetlosanov V., Nizovtsev V., Pakhomova O. Razvitiye i perspektivy ekoturizma v Murmanskoy oblasti i yego svyaz' s ustoychivym razvitiyem regiona [Development and prospects of ecological tourism in the Murmansk region and its connection with the sustainable development of the region] // Ekologicheskiye sistemy i ustroystva. – 2022. – № 3. – S. 3–8. [in Russian]
11. Suschinskaya M. Medlennyy turizm: koordinaty i faktory razvitiya v usloviyakh pandemii COVID-19 [Slow tourism: coordinates and development factors in the context of the Covid-19 pandemic] // Professorskiy zhurnal. Seriya: Rekreatsiya i turizm. – 2021. – № 3(11). – S. 21–24. [in Russian]

12. Aktymbayeva A., Artyemev A. Razvitiye ekologicheskogo turizma na territorii Katon-Karagayskogo gosudarstvennogo natsional'nogo prirodnogo parka: monografiya [Development of ecotourism in the Katon-Karagai state national Park: A monograph]. – Almaty: Kazakh university, 2022. – 210 s. [in Russian]

13. Baiburyev R. Rol' ekoturizma v razvitii sel'skikh territoriy: dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni doktora filosofskikh nauk [The role of ecotourism in rural development. Doctoral dissertation Philosophy (PhD)]. – Almaty: Al-Farabi Kazakh national university, 2023. – 141 s. [in Russian]

14. Aldybaev B. Sovremennoye sostoyaniye ekologo-etnograficheskogo turizma v Respublike Kazakhstan: dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni doktora filosofii (PhD) [The current state of eco-ethnographic tourism in the Republic of Kazakhstan: A doctoral dissertation Philosophy (PhD)]. – Almaty: Kazakh academy of sports and tourism, 2022. – 174 s. [in Russian]

15. Ulttyq statistika byurosy, Qazaqstan Respublikasynyn Strategiyalyq josparlau jane reformalar agenttigi. Turizm statistikasy [National Bureau of Statistics, Agency for Strategic Planning and Reforms of the Republic of Kazakhstan. Tourism Statistics]. – URL: <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-tourism/> [in Kazakh]

Онаева Б.Т., Девадзе А.Х., Муканов А.Х.

НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ SOFT ТУРИЗМА В ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ТУРИСТСКИХ ЗОНАХ

Аннотация

В ходе исследования рассмотрены и выявлены основные направления формирования инфраструктуры мягкого туризма на территории отечественных туристских дестинации. На основе учета специфики развития отечественных туристских регионов путем применения кривой Лоуренца и коэффициента Джини определены отклонения турпотоков. В целях оптимизации нагрузки массового туризма на туристские территории авторы рассматривают пути формирования инфраструктуры soft туризма и обосновывают, что она является важным инструментом обеспечения стабильности развития современных туристских дестинаций.

Основная цель проведенного исследования - рассмотреть пути обеспечения устойчивого развития отечественных туристских территорий за счет повышения ответственности отдыхающих за сохранение уникальных качеств окружающей среды, местных туристских ресурсов, то есть за счет формирования инфраструктуры soft туризма. Особое внимание авторы обращают на то, что в современных условиях soft туризм является важным средством сохранения культурно-исторического наследия наряду с природными ресурсами на территории туристской зоны, а также эффективного использования неосвоенных территорий в туристских целях.

В ходе исследования авторами использован статистический и сравнительный анализ, в том числе инструменты бенчмаркинга, и обоснованы направления формирования инфраструктуры soft туризма в регионах. В результате исследования авторы выяснили, что туристские регионы страны имеют разные и несовместимые потенциалы в развитии мягкого туризма, а ресурсная база не идентична друг другу. Иными словами определено, что стандартные и однотипные методы не могут быть использованы при развитии мягкого туризма в туристических регионах страны.

Onayeva B., Devadze A., Mukanov A.

DIRECTION OF FORMING INFRASTRUCTURE OF SOFT TOURISM IN DOMESTIC TOURIST ZONES

Annotation

The study examined and identified the main directions of soft tourism infrastructure formation in the territory of domestic tourist destinations. Based on the specifics of development of domestic tourist regions, deviations in tourist flows were determined by applying the Lorentz curve and the Gini coefficient. In order to optimize the load of mass tourism on tourist territories, the authors consider ways of forming soft tourism infrastructure and substantiate that it is an important tool for ensuring the stability of development of modern tourist destinations.

The main objective of the study is to consider ways of ensuring sustainable development of domestic tourist territories by increasing the responsibility of vacationers for preserving the unique qualities of the environment, local tourist resources, that is, by forming soft tourism infrastructure. The authors pay special attention to the fact that in

modern conditions soft tourism is an important means of preserving the cultural and historical heritage along with natural resources in the territory of the tourist zone, as well as the effective use of undeveloped territories for tourism purposes.

During the study, the authors used statistical and comparative analysis, including benchmarking tools, and substantiated the directions of soft tourism infrastructure formation in the regions. As a result of the study, the authors found out that the tourist regions of the country have different and incompatible potentials in the development of soft tourism, and the resource base is not identical to each other. In other words, it was determined that standard and uniform methods cannot be used in the development of soft tourism in the tourist regions of the country.

